

**Prof.dr Boro Tramošljanin, naučni savjetnik Evropskog defendologija
centra Banja Luka**

NASILJE U PORODICI U REPUBLICI SRPSKOJ

Nasilje u društvu determiniše i nasilje u porodici. Porodica je bitan segment društva i sve negativne pojave koje se manifestuju na nivou globalne društvene strukture transponuju se na porodicu kao „osnovnu ćeliju“ društva. Problem nasilja u porodici je kod nas dugo bio tabu-tema zbog tri primordijalna razloga:

1. Nasilje u porodici se i danas smatra sferom privatnosti. Zato mnogobrojni slučajevi izvršenih nasilja u okviru porodice ostaju obavijeni velom tajnosti.
2. U našoj tradicionalnoj patrijarhalnoj porodici pater familias (otac porodice) je stajao na vrhu hijerarhijske piramide. On je imao neprikosnoveni autoritet u porodici gdje su svi njeni članovi morali izvršavati njegova naređenja milom ili silom. Dakle, otac porodice je posjedovao apsolutnu moć i raspolagao je životima članova porodice koji su bili često žrtve njegovog nasilja. O tom se nasilju ništa nije znalo s obzirom da je svaka patrijarhalna porodica bila svijet za sebe, apsolutno odvojen jedan od drugoga.
3. Pod uticajem dogmatske staljinističke, komunističke ideologije, koju smo vjerno slijedili idilična slika socijalizma se metodom translacije transponovala na porodicu i porodične odnose. O nasilju i nasilnom ponašanju članova porodice se nije javno govorilo. No, kada je stega te neprikosnovene staljinističke komunističke ideologije malo popustila, konflikti u društvu i porodici su prestali biti latentni i postali su sve više manifestni tako da se o njima javnost sve više informisala.

Ove razloge o dosta dugom apstarhovanju izučavanja nasilja u porodici dobrim dijelom verifikuju i riječi sociologa porodice Anđelke Milić: „Sociologija, kao nauka, sa nasiljem u porodici se suočava sa velikim zakašnjenjem. Prema pregledu koji je obavljen za vodeći stručni časopis u sociologiji porodice u periodu od 1939. do 1970. godine, nije mogao da se pronađe naslov koji je sadržavao reč nasilje u porodici. Slobodno se može tvrditi da je neosetljivosti nauke za ovaj problem doprinela njena temeljna ideologiziranost koja je proizvodila samo glorifikaciju

pozitivnih porodičnih vrednosti, a odbacivala da sagleda neprijatne strane života u savremenoj porodici.“

Međutim od 70-tih godina XX vijeka nastaje kopernikanski obrt i sociologija porodice pokazuje poseban interes za izučavanje nasilja u porodici. Intenzivno proučavanje nasilja u porodici počelo je prvo u Americi i Njemačkoj a zatim u ostalim zemljama.

Kada je riječ o nasilju u porodici u Republici Srpskoj ona je u posljednje vrijeme u znatnom porastu. Osnovni uzrok porasta tog nasilja je neposredno povezan sa problemom nezaposlenosti jednog ili oba roditelja. Porodica se nalazi u ekonomskoj krizi i „ispala“ je iz bivstvovanja. Preokupirana je osnovnim pitanjem da osigura finansijska sredstva za golu fizičku egzistenciju pa zato nema dovoljno vremena da se posveti socijalizaciji omladine. U toj dijaboličnoj situaciji u kojoj se nalazi porodica nastaje socijalni, psihološki i emotivni jaz između roditelja i djece. Roditelji to nastoje transcendirati projekcijom agresije prema djeci, dakle prema onima koji su na „dohvat“, tražeći u njima krivce za sve probleme, što se po pravilu završava brutalnim nasiljem roditelja nad djecom ili supružnika nad suprugom. Ovdje treba posebno naglasiti da je fenomen nasilja postao u naše vrijeme univerzalna kategorija i da se prostire i izvan porodice u školskoj sredini, na sportskim borilištima, na ulici, u kafićima i društvenim ustanovama u kojima postoji dominacija manjine nad većinom. Masovna pojava elitizma je posebno prisutna u radnim organizacijama u kojima je uspostavljena stroga centralizacija, gdje rukovodioci sa najužom grupom svojih saradnika provode brutalno nasilje nad zaposlenima koje mogu u svakom trenutku udaljiti s posla.

Da bi se nasilje u društvu, a posebno u porodici kao osnovnoj ćeliji društva stavilo pod racionalnu kontrolu, u Republici Srpskoj je usvojen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici. U njemu su predloženi brojni modaliteti zaštite počev od udaljavanja nasilnika iz stana, zabrane približavanja žrtvi nasilja, pa do zaštite osobe izložene nasilju, uznemiravanju ili uhođenju. Obaveza je građana da blagovremeno prijave nasilje u porodici. Svrha zakona je zaštita porodice kao osnovne jedinice društva ili kako se često kaže „domaće luke“ iz koje se ide na daljnja životna putovanja. Prema tome, cilj je da se porodica postavi na pijedestal neprikosnovene vrijednosti, a ne da se kao do sada minimizira i stavlja na margine društva bez uvažavanja njenog značaja. Osim toga zakonom se želi uspostaviti harmonični odnos unutar porodice kao primarne društvene grupe koja je u posljednje vrijeme usljed dominacije otuđenja i postvarenja, doživjela depersonalizaciju svojih članova, koji nisu više

građani društva nego podanici postojećeg birokratizovanog društvenog sistema. Da bi se zakon opredmetio u praksi mora se izgraditi i poštovati pravni poredak i pravna država. Svjedoci smo da se to kod nas ne ostvaruje u dovoljnoj mjeri, s obzirom da postoji diskrepancija između normativnog i stvarnog. Zbog toga nije isključeno da će i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj kao i mnogobrojni zakoni koje smo formalno usvajali ostati na nivou „konkretne utopije“ da upotrebimo sintagmu lucidnog njemačkog filozofa E. Bloha.